

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

2022 m. liepos mėn.

Skaitmeninio euro nauda. Pagrindiniai tikslai ir ypatybės

Plačiai paplitus skaitmeninėms ir mobiliosioms technologijoms, esminių pokyčių vyksta ir mažmeninių mokėjimų srityje. Žmonės vis dažniau atlieka skaitmeninius mokėjimus, todėl būtina užtikrinti, kad jie ir toliau galėtų naudotis centrinio banko pinigais, kurie yra mūsų valiutos – euro – pagrindas. Tai yra ir labai svarbi euro zonos strateginio autonomiškumo stiprinimo ir mokėjimų veiksmingumo sąlyga.

Viešųjų pinigų – mokėjimų sistemos piniginio ramsčio – vaidmens išsaugojimas

Šiuo metu visuomenė gali naudotis centrinio banko pinigais tik banknotų pavidalu. Skaitmeniniame pasaulyje tokios mokėjimo priemonės aktualumas gali labai sumažėti.

Skaitmeninis euras būtų centrinio banko išleista elektroninė mokėjimo priemonė, prieinama visiems visoje euro zonoje. Skaitmeninis euras nepakeistų grynųjų pinigų – jis būtų papildoma mokėjimo priemonė.

Taip būtų išsaugotas centrinio banko pinigų, kaip mokėjimų sistemą stabilizuojančios jėgos, vaidmuo.

Ilgametė patirtis rodo, kad hibridinis mokėjimų modelis gerai atitinka visuomenės poreikius: centrinis bankas sukuria piniginių pagrindą, t. y. centrinio banko indėlius bankams ir grynuosius pinigus gyventojams, o privatus sektorius klientams siūlo mokėjimo priemones (pvz., kredito korteles), pagrįstas komercinio banko pinigais (pvz., indėliais).

Labai svarbi šio hibridinio modelio savybė yra tai, kad gyventojai gali bet kuriuo metu konvertuoti privačius (komercinio banko) pinigus į viešuosius (centrinio banko) santykiu vienas su vienu ir naudoti centrinio banko pinigus atsiskaitymams. Šis garantuotas pakeičiamumas sukuria ir palaiko pasitikėjimą tiek privačiais, tiek viešaisiais pinigais. Jis taip pat užtikrina valiutos kaip bendro apskaitos vieneto funkciją. Todėl viešieji pinigai yra gerai veikiančios mokėjimų sistemos pagrindas, padedantis apsaugoti finansinį stabilumą ir pasitikėjimą valiuta.

Viešųjų pinigų prieinamumas ir patogumas atliekant atsiskaitymus bet kurioje euro zonos vietoje daro visą mokėjimų sistemą veiksmingesnę. Dėl to sumažėja piktnaudžiavimo rinka tikimybė, kuri būtų didesnė, jeigu rinkoje dominuotų vienas ar keli privatūs paslaugų teikėjai.

Mažėjantis grynųjų naudojimas atsiskaitymams...

Didėjant skaitmeninių mokėjimų populiarumui, vyksta šio patikimo ir veiksmingo hibridinio mokėjimų modelio išbandymas.

Eurosistema ir toliau siūlys banknotus ir rūpinsis, kad jie būtų tinkami naudoti tol, kol žmonėms jie bus reikalingi. Vis dėlto grynųjų pinigų naudojimas atsiskaitymams toliau mažėja. Pavyzdžiui, grynaisiais neįmanoma atsiskaityti elektroninėje prekyboje, o ir nemažai fizinių parduotuvių jau teikia pirmenybę atsiskaitymams ne grynaisiais. Per pandemiją labai išaugo elektroninių ir bekontaktųjų mokėjimų skaičius. Jei ši tendencija nesikeis, gryniesiems pinigams ilgainiui gali prarasti pagrindinės mokėjimo priemonės statusą.

Šiuo metu tai, kad gryniesiems yra plačiai prieinami ir priimami, apsaugo strateginį europinių mokėjimų autonomiškumą ir piniginių suverenumą. Gryniesiems pinigams vis dar būtų atsarginis sprendimas geopolitinės įtampos atveju arba jeigu Europai būtų pritaikytos sankcijos. O štai dauguma elektronines mokėjimo priemones siūlančių bendrovių yra įsisteigusios ne Europos Sąjungoje.

...ir esminis skaitmeninis pokytis

Kol nėra skaitmeninę inovaciją stabilizuojančių viešųjų skaitmeninių pinigų, dabartinės tendencijos sukuria nemažai sumaišties dėl to, kas yra skaitmeniniai pinigai, o kas nėra. Geras pavyzdys – kriptoturtas. Jis nėra nei laisvai

konvertuojamas nominaliaja verte į centrinio banko pinigus, nei veiksminga mokėjimo priemonė (nepadengto kriptoturto atveju), be to, yra susijęs su masinio investicijų atsiėmimo rizika (stabilizuotosios virtualiosios valiutos atveju). Tai mažina visos finansų sistemos stabilumą.

Be to, didžiosios technologijų įmonės (*BigTech*) galėtų pasinaudoti plačiu savo klientų ratu ir įdiegti pasaulines stabilizuotąsias virtualiąsias valiutas, kurių naudojimas greitai išplistų. Tokiu atveju padidėtų rizika, kad mūsų mokėjimų rinkoje gali imti dominuoti neeuropinės mokėjimo priemonės ir technologijos.

Jei nebūtų skaitmeninio euro, o kitos didžiosios ekonomikos sukurtų skaitmenines centrinių bankų valiutas (angl. *central bank digital currencies*, CBDC) ir tos valiutos taptų plačiai naudojamos tarptautiniu mastu, sumažėtų tarptautinė euro svarba. Tai susiję su tuo, kad CBDC turi privalumų – tai veiksmingumas, išplečiamumas, likvidumas ir saugumas, ir gali palengvinti tarptautinių mokėjimų vykdymą. Taigi CBDC gali padidinti valiutos patrauklumą ir išplėsti jos, kaip pasaulinio mokėjimo vieneto, naudojimą.

Skaitmeninis euras būtų viešojo gėrybė, skatinanti inovacijas

Eurosistemos išleistas skaitmeninis euras būtų piniginis pamatas šiame skaitmeniniame amžiuje. Jis būtų viešojo gėrybė, kuri padėtų skatinti inovacijas, didinti mokėjimų efektyvumą ir prisidėtų prie bendro Europos Sąjungos ekonominio efektyvumo. Jis būtų dabartinės skaitmenizacijos dalis ir sąveikos su privačiu sektoriumi akstinas. Pavyzdžiui, skaitmeninis euras sukurtų galimybę tarpininkams siūlyti juo pagrįstas naujoviškas paslaugas, be to, būtų lengviau greitai išplėsti mokėjimo priemonių naudojimą ir jas įdiegti visoje euro zonoje, o mažesnėms įmonėms būtų paprasčiau siūlyti technologiškai pažangesnes paslaugas už konkurencingą kainą.

Dizaino ypatybės – svarbu. Kaip skaitmeninis euras galėtų veikti

Skaitmeninis euras sėkmingai gyvuos tik tuo atveju, jei europiečiai jį naudos savo kasdiniame gyvenime. Todėl labai svarbu, kokios bus jo ypatybės, mat, lyginant su kitomis panašiomis priemonėmis, jis turi sukurti pridėtinę vertę.

Nors dar užtruks, kol bus apsispręsta dėl galutinių skaitmeninio euro ypatybių, jau aiškėja, kas yra būtina:

- Kad būtų priimtas, skaitmeninis euras naudotojams turi teikti naudą. Tyrimas parodė, jog klientams svarbiausia yra tai, kad atsiskaitymo priemonė būtų plačiai priimama, paprasta naudoti, nebrangi, greito veikimo, saugi ir užtikrinanti vartotojo apsaugą, o prekybininkams – tai, kad ji būtų nebrangi, paprasta naudoti ir suderinama su turimomis sistemomis.
- Privatumo apsauga turi atitikti griežčiausius standartus, o naudotojai turi turėti galimybę pasirinkti, kiek informacijos jie nori atskleisti – bet kokių atveju, laikantis galiojančių įstatymų.
- Skaitmeninis euras turėtų būti plačiai prieinamas, kad iš jo naudos turėtų ir tos visuomenės dalys, kurios anksčiau iš viso negalėjo arba galėjo tik ribotai naudotis finansinėmis paslaugomis mokėjimams atlikti ir gauti. Taip būtų padidinta finansinė įtrauktis.

Yra ir tam tikros rizikos, susijusios su pernelyg dideliu skaitmeninio euro naudojimu investavimui, jei nebūtų atsižvelgiama į tai, kad pagrindinė jo paskirtis – būti atsiskaitymo priemone. Reikalingos apsaugos priemonės siekiant išvengti, kad į centrinį banką nebūtų perkeliama pernelyg daug bankų indėlių, nes tai galėtų sutrikdyti efektyvų bankų skolinimą klientams ir bendrovėms arba destabilizuoti bankų sistemą finansinės įtampos laikotarpiu. Nors skaitmeninis euras greičiausiai bus diegiamas etapais, tokias apsaugos priemones reikia įvesti nuo pat pradžių.

Viešasis sektorius, pirmiausia centriniai bankai, yra atsakingas už pinigų ir mokėjimų sistemos patikimumo išsaugojimą piliečių labui. Siekiant šio tikslo, kruopščiai parengtas ir įdiegtas skaitmeninis euras galėtų atlikti esminį ir labai naudingą vaidmenį ir tapti tikra viešąja gėrybe, teikiančia naudą ekonomikai ir plačiajai visuomenei.